

Grönland nem periféria és nem hadszíntér, hanem a globális stabilitás lakmuspapírja

Az Északi-sarkvidék ma már nem a „béke szigete”, hanem a nagyhatalmi versengés egyik legérzékenyebb frontvonala – mindeközben a régió a Föld leggyorsabban melegedő térsége. Grönland jégtakarójának olvadása a globális tengerszint-emelkedés ötödéért felel, az arktiszi együttműködés alapját adó Északi-sarkvidéki Tanács pedig 2022-ben, az ukrajnai háború kitörésével megingott, és azóta csak romlik a helyzet. Papp Zsanett Gréta klíma- és energiapolitikai elemző, az European Geosciences Union szakpolitikai munkacsoport-vezetője február elején részt vett a tromsøi Arctic Frontiers konferencián. Cikkében személyes grönlandi tapasztalataira is támaszkodva elemzi, miért nem csupán a régió biztonságpolitikai eszkalációjára, hanem helyi társadalom és infrastruktúra, valamint a tudományos együttműködések stabilizálására lenne szükség az Arktiszon.

Az elmúlt egy évben rendkívüli politikai és médiajelentőségre tett szert Grönland. A Trump-adminisztráció második ciklusában a nemzetbiztonsági, rakétavédelmi és nyersanyag-stratégiai megfontolások új lendületet adtak az északi-sarkvidéki pozícióharcnak. Davosban az amerikai elnök ugyan kizárta a katonai eszkaláció lehetőségét, azonban Mark Rutte NATO-főtitkárral egy „hosszú távú” megállapodás kereteiről egyeztek meg. Közben Jens-Frederik Nielsen grönlandi miniszterelnök legutóbb a szintén arktiszi fókusszal rendelkező müncheni biztonságpolitikai konferencián is egyértelművé tette: „Grönland önrendelkezése vörös vonal”, valamint Mette Frederiksen, dán kormányfő is kijelentette, hogy Dánia és Grönland „teljes egyetértésben” van a kérdést illetően. Washington szerepének újradefiniálásába Grönland képviselői csak korlátozott beleszólást kapnak a tárgyalóasztalnál. Ennek következtében ma már nem csupán az a kérdés, ki milyen biztonsági garanciákat akar az Arktiszon, hanem az is, hogy kinek a biztonságáról beszélünk valójában.

Az őslakos közösségek hangja elvész a geopolitikai zajban

Miközben a világ a nagyhatalmi versengés szemszögéből figyeli a térséget, a mintegy 57 ezer fős grönlandi társadalom mindennapi pszichés és infrastrukturális nyomás alatt él. Olyannyira nagy ez a nyomás, hogy a sziget vezetése, az egyetemi és helyi közösség is már elkezdett visszavonulni a nyilvánosságtól. A biztonságiasítás – vagyis amikor politikai szereplők egy kérdést egzisztenciális fenyegetésként kereteznek – tehát nagymértékben háttérbe szorítja a személyes, helyi biztonság dimenzióit.

Pedig az Északi-sarkvidék a globális felmelegedés leggyorsabban változó frontvonala: átlaghőmérséklete közel négyszer gyorsabban emelkedik, mint a világátlag. Grönland jégtakarójának olvadása a globális tengerszint-emelkedés mintegy 20%-áért felelős, ami évente körülbelül 0,8 millimétert jelent. Az Atlanti-óceán meridionális áramlási rendszerének (AMOC) gyengülése Európa éghajlatát is befolyásolhatja (Golf-áramlat), akár hirtelen lehűlést és szélsőséges időjárási mintázatokat okozva ezzel.

A helyiek számára mindez pedig a legkevesbé elméleti vita: szélsőséges viharok, infrastruktúrakárok, víz- és áramkimaradások jelzik a változás konkrét következményeit. Idén januárban a nuuki Buksefjord vízerőmű meghibásodása miatt állami vészhelyzetet kellett elrendelni, és a lakosságot legalább öt napra elegendő készletek felhalmozására szólították fel. A klímaváltozással megnyíló gazdasági lehetőségekről – új hajózási útvonalokról, bányászatról – szóló diskurzus így egy olyan régióban zajlik, ahol még az alapinfrastruktúra is sérülékeny.

Nagyhatalmi törésvonalak a béke korábbi szigetén

Az Arktiszt sokáig egyfajta „kivételesség” jellemezte: a térség kormányzása a kölcsönös bizalomra, a tudományos együttműködésre és az őslakos közösségek bevonására épült. Az Északi-sarkvidéki Tanács fórumot biztosított arra, hogy a tudományos eredmények beépüljenek a döntéshozatalba, és a régió a diplomácia egyik sikertörténete maradjon. Mindezen mechanizmusok ugyanakkor nemcsak azt eredményezték, hogy alacsony feszültségű régióként („low-tension region”) kezdtünk el gondolkodni az Északi-sarkvidékről, miközben maga a régió geopolitikai jelentősége nem, csak az európai, nyugati figyelem mennyisége (biztonságpolitikai jelentősége) csökkent nagymértékben („low-attention region”) a hidegháború időszakát követően. Ahogy mondani szokás, *„a biztonságpolitikai diskurzus megváltozott, de a térkép nem.”*

A 2022-ben kirobbanó ukrajnai háború azonban alapjaiban rendítette meg ezt a korábbi békére és együttműködésre épülő modellt. A Tanács működése befagyott, a régió gyakorlatilag kettévált, a tudományos együttműködések jelentős része ellehetetlenült. A klímaváltozás kezelése háttérbe szorult a katonai és gazdasági pozícióharc mögött, miközben a tudomány politikai semlegessége is megkérdőjeleződött.

Stabilitás kell a biztonságiasítás helyett

A tromsøi Arctic Frontiers konferencia egyik központi kérdése az volt: mi következik az „arktiszi kivételesség” után? „Az arktiszi kivételesség elve érvényesülésének korszaka gyakorlatilag véget ért, ezért az arktiszi együttműködés – és nem a kivételesség megőrzése – a kulcs az Északi-sarkvidék békéjének fenntartásához a növekvő eskaláció fényében” – hangzott el a konferencia zárásakor.

Az Északi-sarkvidék jövője azon múlik, hogy képesek vagyunk-e a katonai megközelítés mellett társadalmi, környezeti és tudásalapú stabilitásban gondolkodni. A tudománydiplomácia ma már nem pusztán együttműködési eszköz, hanem a kommunikáció minimális csatornáinak fenntartására szolgáló közvetítő mechanizmus is. Ugyanakkor komoly kockázatot jelent, ha a tudományt politikai döntések igazolására használják fel – legyen szó katonai jelenlétről, nyersanyag-kitermelésről vagy infrastruktúrális beruházásokról –, mert ebben az esetben a tudomány nem a deeszkaláció alapja, hanem a geopolitikai verseny eszköze lesz. Itt érdemes kiemelni a kettős felhasználású termékeket és technológiákat, amelyek polgári és katonai célokra egyaránt felhasználhatók.

Az inuit politikai vezetés évek óta hangsúlyozza: „Semmit rólunk, nélkülünk.” Az Arktisz – és közvetve Európa – biztonsága azon múlik, hogy a helyben élő közösségek tudását és szükségleteit beépítjük-e a döntéshozatalba. A régió hosszú távú stabilitásának elemi feltétele egy új arktiszi kormányzási modell, amely egyszerre kezeli az új és komplex biztonsági kihívásokat, ugyanakkor tiszteletben tartja a helyi közösségek és népek szuverenitását, érdemben is bevonja az őslakos közösségeket, valamint a megváltozott geopolitikai környezetben is képes fenntartani a párbeszéd minimális feltételeit. Ennek egyik új alappillére lehet a NATO müncheni biztonságpolitikai konferencián bemutatott új arktiszi védelmi kerete (Arctic Sentry), amely arra épül, hogy az Északi-sarkvidék és a Messzi Észak (High North) egyre fontosabb a kollektív védelem szempontjából, mivel a térség nyolc államából hét NATO-szövetséges. Ezért Finnország és Svédország csatlakozása után a megerősített jelenlétet 2026 februárjában az *Arctic Sentry* egészíti ki, amely tovább növeli az elrettentést és a védelmi képességek kiépítését a régióban. A rendszeres hadgyakorlatokkal a NATO igyekszik felkészülni arra, hogy minden körülmények között képes legyen operálni és megvédeni a szövetségeseket az Arktiszon egyaránt.

További információ: <https://masfelfok.hu/2026/02/20/gronland-a-globalis-stabilitas-lakmuszpaperja/>

Sajtókapcsolat:

- Papp Zsanett Gréta klíma- és energiapolitikai elemző, szakpolitikai munkacsoport-vezető
- European Geosciences Union
- zsanett.papp@egu.eu

Eredeti tartalom: Másféléfok

Továbbította: Helló Sajtó! Üzleti Sajtószolgálat

Ez a sajtóközlemény a következő linken érhető el:

<https://hellosajto.hu/?p=29040>